

FRANÇOIS KERSAUDY

KERSTENS LIJST

Hoe Himmlers
lijfarts meer dan
honderdduizend
levens wist te
redden

GESCHIEDENIS

INLEIDING

Iedereen in Nederland kent de geschiedenis van Oskar Schindler, die tijdens de Tweede Wereldoorlog duizend Joden heeft gered van uitroeiing door de nazi's. De waarheid is dat Felix Kersten een nog grotere heldendaad heeft verricht dan Oskar Schindler. In 1947 meldde het Joods Wereldcongres in een memorandum dat Felix Kersten in Duitsland '100.000 personen van diverse nationaliteiten, onder wie ongeveer 60.000 Joden, (...) met gevaar voor eigen leven' had gered. En aan het einde van het nu volgende verhaal zullen zulke getallen ook nog eens behoorlijk onderschat lijken.

Een van de minst bekende en meest ontroerende boeken van Joseph Kessel heet *Les mains du miracle (De wonderbaarlijke handen)*. Deze roman schetste reeds de verrichtingen van Himmels therapeut, die zich liet belonen met vrijlatingen van Joden en verzetsmensen, zonder dat de lezer Kessels aandeel altijd kan onderscheiden van dat van Kersten. Het is waar dat deze laatste hetzelfde neerbuigende ongeloof bij de westerse historici heeft ondervonden als dat waarmee Otto Strasser, Hermann Rauschning en Hans-Jürgen Köhler in hun tijd waren ontvangen, politieke vluchtelingen die Hitlers bewind vanaf het einde van de jaren dertig met kennis van zaken hadden beschreven.* Maar in

---

* Een vergelijkbaar fenomeen heeft zich in het geval van de USSR voorgedaan. Tijdens Stalins leven – en zelfs lang daarna – zijn politieke vluchtelingen die heel goed geïnformeerd waren over het Sovjetsysteem, zoals Kravchenko, Krivitsky of Bajanov, op dezelfde vastberaden scepsis van de historici gestuit.

het geval van Kersten kun je ook wijzen op een zekere tegenstrijdigheid in het feit dat de meeste historici die hem elke waarde als speler of getuige ontzeggen, hem voortdurend aanhalen in hun werken. Waaraan moet worden toegevoegd dat hun scepsis op verschillende onbetwistbare feiten stuit: de agenda en de correspondentie van Himmler tonen aan dat hij tussen maart 1939 en april 1945 meer dan tweehonderd keer gebruik heeft gemaakt van de zorgen van Felix Kersten, op basis van een uur per behandeling. Bovendien komen de woorden die na afloop van die ontmoetingen zijn opgeschreven en vanaf 1947 in de memoires van de therapeut zijn vermeld volledig overeen met wat de tussen vijf en drieëndertig jaar later gepubliceerde transcripties van de vergaderingen aan de top van de nazihiërarchie zullen onthullen; overigens getuigen talloze originele documenten, ondertekend door Himmler of zijn privésecretaris Rudolf Brandt, overvloedig van Kerstens actie ten gunste van de slachtoffers van het bewind; dat is ook het geval met de openbare getuigenissen en de persoonlijke memoires van zowel zijn bondgenoten als zijn tegenstanders; verder toont de Amerikaanse, Britse, Nederlandse en Zweedse diplomatieke correspondentie aan dat iedereen, van de ambassadeurs via Franklin Roosevelt en Winston Churchill tot de ministers van Buitenlandse Zaken, op de hoogte was van de ondernemingen van Felix Kersten; ten slotte zijn de meeste van zijn beweringen controleerbaar, en als ze onjuist of overdreven blijken te zijn, is het bijna altijd mogelijk om de redenen ervan te ontdekken.

Felix Kersten weer tot leven brengen is een zware taak. De man komt uit een Duitse familie die zich in een Estische provincie van het Russische Keizerrijk had gevestigd, hij werd Fin terwijl hij eigenlijk steeds Duitser bleef, en in de jaren dertig was hij in zijn hart Nederlander, voordat het einde van de oorlog hem aanspoorde om voor de Zweedse nationaliteit te kiezen. Zijn me-

moires zijn verdeeld in vier werken en opgesteld in evenzoveel talen over een periode van tien jaar; zijn dagboek, waar vijfenzeventig jaar onderzoek naar is gedaan, heeft uiteindelijk nooit als zodanig bestaan; de correspondenties, attesten, getuigenissen, verklaringen en onderzoeken omtrent zijn persoon zijn opgesteld in het Duits, Engels, Zweeds, Deens, Noors, Fins en Nederlands; het geheim dat nodig was om zijn ondernemingen tijdens de oorlog te laten slagen bleef direct na de oorlog bestaan, en op zeldzame uitzonderingen na hebben de honderdduizenden mensen die hij heeft gered nooit geweten aan wie ze hun redding te danken hadden; ten slotte is het, vanwege de extreme verwarring van de laatste maanden van de oorlog, praktisch onmogelijk om het aantal van die overlevenden precies in te schatten.

Het was de uitdaging om te voorkomen dat die moeilijkheden zich in het nu volgende verhaal weerspiegelen. Hoe kun je, bijvoorbeeld, de vertalingen geven, de instellingen uitleggen, de implicaties uiteenzetten, de locaties verduidelijken en constant verwijzen naar de verwickelingen van de omringende oorlog? Als je ze uitsluit zou het verhaal onbegrijpelijk worden, maar als je ze erbij betreft zou het onleesbaar worden. We hebben er dus voor gekozen om ze onderaan de bladzijde te zetten, waar de lezer ze desgewenst zal kunnen raadplegen. Overigens zullen we zien dat dit verhaal veel dialogen bevat die vermeld zijn door Kersten, door generaal Schellenberg, door graaf Bernadotte, door Himmlers astroloog, door de Zweedse minister van Buitenlandse Zaken en door de diverse naoorlogse parlementaire enquêtecommissies. Hoe kun je weten of die dialogen tot op de komma authentiek zijn? De enquêtecommissies hadden weliswaar stenografen, maar verder was niemand destijds uitgerust met draagbare bandrecorders, zelfs spionnen niet. We hebben dus zowel de spelers als de getuigen een minimum aan vertrouwen moeten toekennen, na de archieven, de getuigenissen, de

context, de waarschijnlijkheid en het gezond verstand te hebben doorkruist.

Deze verbluffende excursie in de duistere doolhoven van het Duizendjarige Rijk zal vast enkele nieuwe perspectieven openen voor historici, en zal iedereen eraan herinneren dat er drie passies heersten aan de top van dat even kwaadaardige als kortstondige bewind: de ingehouden en dodelijke haat die Himmler, Von Ribbentrop, Goebbels, Bormann, Göring, Hess en Rosenberg jegens elkaar koesterden, waar Felix Kersten constant mee speelde om het succes van zijn ondernemingen te verzekeren; het blinde en depersonaliserende fanatisme dat hen onder die demonische invloed van de Führer allemaal bezielde en waardoor maarschalk Göring zei: 'Ik heb geen geweten, mijn geweten heet Adolf Hitler'; de angst, ten slotte, een abjecte angst die hen permanent beheerste en zich uitdrukte in deze woorden van dezelfde Hermann Göring: 'Als ik Hitlers werkkamer binnenkom, zakt de moed me onveranderlijk in de laarzen.'

Ten slotte zal de lezer, tijdens deze bewogen en vreselijk gevaarlijke reis in gezelschap van de therapeut Kersten, kunnen vaststellen dat er soms humor opduikt te midden van de meest tragische situaties. Sommigen zullen verklaren dat ze er aanstoot aan nemen, want er zijn tegenwoordig beroepsverontwaardigden, maar alle anderen zullen eraan voorbijgaan* en er juist blij om zijn dat ze een van die uitzonderlijke personages hebben gekend die je met de menselijke soort verzoenen.

---

* Daarin aangemoedigd door de constatering van de grote Russische artiest Sergej Obratsov: 'Ioumor, eto serioznoie dielo' – 'humor is een serieuze zaak'.